

ORTOGRAFIA DE LES CONSONANTS

Has de saber que els fonemes o sons ideals consonàntics d'una llengua s'agrupen segons els elements del cos humà que actuen en la seua articulació o pronunciació (llavis, dents, paladar, nas, cordes vocals, etc.), i per la forma com ix l'aire al realitzar-les (amb explosió, fregant, pels costats, vibrant, etc.). Per tot açò, parlem de consonants bilabials, labiodentals, palatals, nasals, oclusives, fricatives, africades, laterals, vibrants, sordes, sonores, etc.

H	AMB HAC	SENSE HAC	AMB EFA	HAC ASPIRADA
PRINCIPI	Haver, humil, hivern, haca, harmonia	Orfe, orxata, Osca, ou, os	Fam, farina, ferro, Figuera, fill, forn, fum	Ha! He! Hi! Hall, Heavy, hobby, Husky
MEITAT	Coherència, exhaust, vehicle, ahir, conhort, subhasta	Baf, coet, cacauet, maó, truà		Ahà! Ehem!
FINAL	Llach, albuixech, lluch, Benlloch			

Parelles de paraules que només es diferencien per dur o no la grafia H:

HA (verb) / A (preposició)
HEM (verb) / EM (pronome)
HO (pronome) / O (conjunció)
HI (pronome) / I (conjunció).

	V	B
B davant L i R	Vladimir	Ablanir, arbre
B darrere M	Circumval·lació, tramvia	Arbre cambra ombra
V darrere N	Canvi, convidar, minvar	Istanbul
V alterna amb U	Bevent/beure, Blava/ blau clavar/clau, novetat/ nou	
Paraules diverses	Advocat, alcova, rave, vermell, esvelt, fava, Còrdova, cavall	Arribar, basc, embenar, biga, comboi, corb, riba, Xàbia, Sèrbia, oblidar

- La conjugació del verb **H AVER**: **havem, haveu, havia, havent...**
- L' **imperfet d'indicatiu dels verbs de la 1a conjugació**: tots porten V (**amava, provaves**)
- **Parelles de paraules** que només es diferencien per la grafia V/B: **avís – abís (=abisme), ve (verb) / be (lletra), vell – bell, veure (=visió) – beure (líquids).**
- **Paraules relacionades** pel significat que unes porten V i altres B: **calvície/calb, cervell/cerebel, escrivà/escriba, llavi/labial, moviment/móvil..**

P Y B

- Els verbs acabats en **–BER i –BRE** fan la 1a i 2a persones del singular del present d'indicatiu en P: **cabre>cap, caps / rebre>rep, reps / saber>sap, saps.**

PAU VALENCIÀ
TEMA 2

- Algunes **paraules que en castellà porten U**: (cautivo, ausente, caudal, caudillo), en valencià duen P (captiu) o B (absent, cabal, cabdill).

T Y D

- La 1a i 2a persones del singular del present d'indicatiu del verb **PODER** duen T: pots, pot.
- Femenins** de masculins acabats en vocal+T que la canvien a D: buit>buida, conegut>coneguda, cunyat>cunyada, nebot>neboda, mut>muda.
- Parelles de paraules** que només es diferencien per la grafia T/D: set>seté – set>assedegat, sort>sortejar / sord>sordesa.

SO		C	QU	Q	-CH
/K/	final	Llac, bec			Lluch, March
	Davant C	Aceptar, succeir			
	Davant vocal	Cap, cos, cua	Enquesta, quina		
	Davant diftong			Quatre, qüestió, terraquí	
/S/	Davant E, I	Cella, ací			

- El so /k/ el representem per C, QU, Q i CH (és un ús antic que només queda a final de paraula en cognoms i noms de lloc)
- Els femenins acabats en –CA i els seus derivats canvien a QUE/QUI (poca>poques, poquíssim) igual que els verbs acabats en –CAR (ficar>fiquí, fiques, fiquem).
- Igual passa amb els acabats en QUA, que fan QÜE/QÜI (obliqua>obliqües, obliqüitat; adequar>adeqües, adeqüem, adeqüeu, adeqüen).
- Utilitzem la grafia C per a representar dos sons: /k/ i /s/.

G/ GU/ GG

- Utilitzem la grafia G per a representar diversos sons.
- GG apareix en poques paraules, sempre va davant de E i representa un allargament del so de la g.
- Els femenins acabats en –GA i els seus derivats canvien a GUE/GUI (grogas>grogues, engroguir), igual que els verbs acabats en –GAR (pagar>paguí, pague, pagues, paguem, pagueu, paguen).
- Igual passa amb els acabats en GUA, que fan GÜE/GÜI (llengua>llengües, lingüista).

J/ TJ/ G/ TG

- TJ/TG s'escriuen sempre entre vocals (lletja, lletjos, lletjor, lletges, enlletgir) i són dígrafs perquè la T no es pronuncia (representen un allargament del so de J/G).
- Tenen J/G en el present de subjuntiu els verbs ANAR (vaja, vages) i HAVER (haja, hages).
- Els femenins acabats en –JA i els seus derivats canvien a GE/GI (roja>roges, enrogir), i també ho fan els verbs acabats en –JAR (pujar>pugí, puge, puges, pugem, pugueu, puguen).
- Igual passa amb els femenins acabats en TJA, que fan TGE/TGI (lletja>lletges, enlletgir), i també ho fan els verbs en –TJAR (viatjar>viatgí, viatge, viatges, viatgem, viatgeu, viatgen).

PAU VALENCIÀ
TEMA 2

	X	TX	VOCAL+ IG	I+G
PRINCIPI	Xic, xafarder, xec, xoc, xut			
MEITAT	Anxova, arxiu, panxa, ganxet	Botxí, butxaca, cautxú, clòtxina, salsitxa		
FINAL	Elx, esfínx, larinx,	Capritx/ encapritxar, empatx/ empatxar,	Faig, bateig, mareig/ marejar, roig, lleig/ lletjor, fuig, rebuig	Frig, llig, mig, desig

- TX i IG són dígrafs perquè solament es pronuncia un no (“t” i “i” no sonen).
- -IG (dígraf: “i” no sona) i -G amb el so de la CH castellana només s'utilitzen a final de paraula.
- Els verbs irregulars ANAR, HAVER i VEURE fan la 1a persona del singular del present d'indicatiu en -IG perquè el seus derivats porten J/G: **anar>vaig>vaja, vages, haver>haig>haja, hages; veure>veig>veja, veges.**

ESSA SONORA /z/ = s, z, tz

ENTRE VOCALS	
S	Andalusia, cervesa, posar, anàlisi, paràlisi, bellesa, naturalesa, andalús, entés, dubtós.
Z	Zebra, Alzira, senzill, amazona, nazi, ozó, esquizofrènic
TZ	Analitzar, finalitzar, organitzar, dotze, atzar, magatzem, horitzó, guitza

ESSA SORDA /s/ = s, ss, -sc, c, ç

S (sorda) apareix en qualsevol posició:

- 1- Principi: **sabata, sabó, safrà, salpar, sanefa, Saragossa,**
- 2- Davant de consonant: **esplanada, espoliar, espremer, estany,**
- 3- Després de consonant: **ansa, garsa, pseudònim, psicòleg, psiquiatre, tsar...**
- 4- Entre consonants: **circumstància, conscient, obscur...**
- 5- Entre vocals:
 - Prefix acabat en vocal + paraula començada per S: **antisèptic, asimètric, autosugestió, bisexual, contrasenya, entresol, monosíl·lab,**
 - Prefix **DES-** (negació) + paraula començada per vocal: **desaconsellar, desenroscar, desesperar, desigual, desossar, desunflar, desunir...**
 - Paraula acabada en vocal + paraula començada per S: **penya-segat, para-sol...**
 - Paraula acabada en S + paraula començada en vocal: **nosaltres, vosaltres...**
- 6- Final:
 - Després de consonant: **fals, quars, reps, saps...**
 - Després de vocal: **Ademús, alferes, barnús, bus, cabàs, Cadis, calabós, esbós, llapis, matís, matràs, pastís, ris, sedàs, tamís, tapís, vernís, Vinaròs, tros, xerés...**

SS apareix únicament entre vocals

- 1- Les paraules començades per S, la dupliquen quan porten davant els prefixos **PRE-** (anterioritat: **pressentir, pressuposar, pressupost...**) i **RE-** (intensitat: **ressaca, ressec, resseguir, ressentir, ressenya, ressò, ressopó, ressorgir, ressucitar...**).
- 2- En els prefixos acabats en S seguits de paraula començada per S: **DES-** (dessaborit, **dessagnar, dessecar, dessolar...**), **DIS-** (dissimular, **dissoldre, dissort...**), **TRANS-** (transsexual, **transsiberià...**) i **SOTS-** (sotssecretari...).
- 3- En els sufixos **-ASSA, -ISSA, -USSA, -DISSA;** **cuirassa, terrissa, gentussa.**
- 4- Paraules acabades en **-GRESSOR, -MISSOR, -PRESSOR** i **-GRESSIÓ, -MISSIÓ, -PRESSIÓ;** **agressor, emissor, impressor...; progressió, admissió, expressió...**
- 5- Els sufix **-ESSA** (professió, càrrec o títol): **abadessa, baronessa, duquessa, jutgessa,**
- 6- El superlatiu **-ÍSSIM:** **joveníssim...**

PAU VALENCIÀ
TEMA 2

7- Paraules diverses: Alcàsser, Almàssera, Almassora, Almussafes, Benetússer, Massalavés, Massalfassar, Massanassa, Massarajos, Rússia, Saragossa, Suïssa... arrossegar, assabentar, assajar,

R E S U M

- A final de paraula B sona /p/ (àrab), D sona /t/(quietud) i G sona /k/ (sang).
- El so de L llarga s'escriu L·L i TL (idil·li, espatla); el de la LL llarga s'escriu TLL (ratlla), el de M llarga s'escriu MM i TM (immens, sotmetre) i el de N llarga s'escriu N (annex).
- La essa sorda es representa per S/SS/C/Ç/SC (pas, passador, places, plaça, escena) i la sonora per S/Z/TZ (pose, onze, dotze).
- Ç va a final de paraula (esforç) i davant A/O/U (força, forçós, forçut).
- C va davant E/I (cent, cinquanta).

Fixa't

- Excepte TX (txeca, cotxe, despatx) i NY (nyora, senyora, any), els dígrafs només apareixen entre vocals (platja, platges, ametler, bitllet, setmana, dotze, cotxe, pàl·lid, immoral, innocent, arròs, passar).
- Quan posem el prefix negatiu i- davant paraula començada per L-, M-, N-. o R- aquesta consonant es duplica (il·legal, immortal, innecessari, irreal).
- C sona /s/ davant E/I (cent) i /k/ davant A/O/U (cant, com, curt).
- S sona sorda /s/ (passar) i sonora /z/ (posar).

R E C O R D A...

- La U no sona en QU/GU + E/I (enquesta, quina; guerra, guineu); i sí que sona en QÜ/GÜ + E/I (qüestió, obliquïtat; unguent, lingüista) i QU/GU + A/O (quatre, quota; aigua, aiguós).
- Els derivats d'una paraula mantenen el dígraf que tenen (nul·la/nul·litat, immoral/immoralitat...).
- Si una paraula té G, el derivat durà G, GU, J o -IG (paga/pagues, passege/passeja, roja/rojos/enrogir/roig/roges); si té TG tindrà TG, TJ o -IG (lletjos/lletges/lleig/enlletgir); si té TX tindrà TX (cartutx/cartutxera).
- Si una paraula porta S, el derivat durà S si és sonora (pesar/pesada) o SS si és sorda (pas/passar).
- Participis i gentilicis acabats en -S, no la dupliquen en canviar de gènere i de nombre perquè és sonora (encés/encesa/encesos/enceses, andalús/andalusa/andalusos/andaluses).